

Darja Zaviršek

AKADEMIZACIJA IN INTERNACIONALIZACIJA SOCIALNEGA DELA

NASTANEK IN RAZVOJ PRVEGA EVROPSKEGA DOKTORSKEGA ŠTUDIJA SOCIALNEGA DELA IN SOCIALNE POLITIKE INDOSOW

Kljub negativnim učinkom bolonjske reforme je ta prinesla formalne koristi študiju socialnega dela po Evropi. Po letu 2000 so se na področju discipline socialnega dela podiplomski programi intenzivno razvijali in enako velja za internacionalizacijo in raziskovalno delo. Med te procese sodita tudi nastanek in razvoj prvega evropskega doktorskega študija socialnega dela in socialne politike – Indosow. Njegovi začetki segajo v leto 2005, ko je pobudo za ustanovitev dala Fakulteta za socialno delo; v konzorcij je povezala visokošolske ustanove štirih evropskih držav. V članku so opisane dileme neoliberalizacije visokošolskega študija in inovacije, ki jih je prinesel prvi evropski doktorski program socialnega dela (2009). To je med drugim tudi prvi mednarodni doktorski program na Univerzi v Ljubljani. Poglavitne značilnosti Indosowa so: akademizacija socialnega dela in doktorati, utemeljeni na primerjalni perspektivi in kritični analizi. Kljub temu pa še vedno obstaja tudi potreba po razvoju strokovnega doktorskega študija socialnega dela, ki odgovarja slovenskim potrebam. Kljub harmonizaciji visokošolskega študija so med doktorskimi programi po Evropi in svetu velike razlike v strukturi, obliki in izvajanju doktorskega študija. Predstavljene so nekatere razlike in pomanjkljivosti v izvajanju doktorskega študija v Sloveniji. Ena od njih je tudi premajhno poudarjanje dela s študentkami in študenti, čeprav bi morali v sistemu dvojnega in multiplega mentorstva dobiti kakovostno akademsko podporo.

KLJUČNE BESEDE: mednarodni doktorski študij socialnega dela, neoliberalizacija študija, podpora doktorskim študentkam in študentom, strokovni doktorat, bolonjska reforma.

Prof. dr. Darja Zaviršek je redna profesorica, doktorica sociologije, predstojnica katedre za preučevanje socialne pravičnosti in vključevanja ter predsednica Vzhodnoevropske regionalne mreže šol za socialno delo v okviru IASSW. Je častna profesorica na Univerzi za uporabne znanosti Alice Salomon v Berlinu. Kontakt: (01) 3006231, darja.zavirsek@fsd.uni-lj.si.

Silvia Staub-Bernasconi

OD POKLICNEGA DVOJNEGA DO PROFESIONALNEGA TROJNEGA MANDATA

ZNANOST IN ČLOVEKOVE PRAVICE KOT TEMELJJA STROKOVNEGA SOCIALNEGA DELA

Poglavitni značilnosti poklica ne moreta biti več defenzivno varovanje svoje strukture in upravljanje z ekskluzivnim znanjem, če hoče poklic zadovoljiti zahteve po inter- in transdisciplinarnosti. To ne pomeni, da je identiteta socialnega dela kot stroke in poklica oslABLJENA, če le dobro pozna svoje temelje, ustrezne smeri delovanja in potrebne kompetence. V mednarodnem prostoru obstaja konsenz, da se mora socialno delo spoprijemati z družbenimi problemi na različnih družbenih ravneh – tj. od individualne do mednarodne ravni. Strokovnost pomeni raziskovanje in s tem intervencije, ki temeljijo na znanosti in etičnem kodeksu, v primeru socialnega dela pa tudi socialno pravičnost in človekove pravice kot njegovi osrednji vrednoti in normi. Če to zares upoštevamo, socialno delo nima le dvojnega mandata, ki obsega usklajevanje med, na eni strani, družbo in njenimi organizacijskimi predstavniki v socialnem varstvu ter, na drugi strani, uporabniki. V resnici ima trojni mandat in ta izhaja iz samega poklica. Zasnova poklica omogoča kritično refleksijo o mandatu družbe, pa tudi uporabnika, o spreminjanju ali zavrnitvi mandata v skladu s poklicnim kodeksom etike in celo s samodefiniranimi mandati, še posebej v odnosu do intervencij, ki temeljijo na človekovih pravicah. Ta pristop k poklicu in stroki socialnega dela spremlja upanje, da bo trojni mandat končal neskončne razprave o tem, ali mora socialno delo reševati individualne probleme ali pa delovati v smeri družbenih sprememb in ali je poklic ali pa radikalno družbeno gibanje. Nič več ne more biti samo eno ali drugo, ampak posrečena kombinacija obeh.

KLJUČNE BESEDE: etika v socialnem delu, poklic socialnega dela, dvojni mandat, trojni mandat.

Red. prof. dr. Silvia Staub-Bernasconi je vodja magistrskega programa socialnega dela »socialno delo kot poklic človekovih pravic« v Berlinu. Je članica akademskega sveta in predavateljica na mednarodnem doktorskem študiju socialnega dela (Indosow). Področja njenega zanimanja so: socialno delo kot poklic in disciplina, socialno delo in človekove pravice, transnacionalizacija socialnega

dela, teorija družbenih problemov, prispevek žensk k disciplini in poklicu socialnega dela. Je prejemnica nagrade Katherine Kendall v letu 2010 za življenjski mednarodni prispevek k izobraževanju za socialno delo. Kontakt: staubernasco@bluewin.ch.

Sarah Banks

OD STROKOVNE ETIKE DO ETIKE V STROKOVNEM DELU

REFLEKSIJE O UČENJU IN POUČEVANJU
V SOCIALNEM DELU

Podana so razmišljanja o vidikih uveljavljene literature o strokovni etiki, ki poudarjajo kodekse etike, ravnanje in racionalno odločanje v težavnih primerih. Avtorica dokazuje, da takšni pristopi ponujajo relativno umešno, abstraktno in ozko zasnovan pogled na etiko. Razpravlja tudi o tem, kakšne bi bile lahko posledice premika poudarka k bolj kompleksnemu konceptu etike v poklicnem življenju za učenje in poučevanje, pri tem pa je posebna pozornost namenjena predanosti in osebnosti tistih, ki delajo v praksi, in specifikam kontekstov, v katerih delajo. Izsek iz intervjuja s socialno delavko je uporabljen za preučevanje moralnega dojemanja, sočutja in domišljije, ki so del vsakodnevne etične prakse.

KLJUČNE BESEDE: socialni poklici, kontekst, etični primeri, etični kodeksi, etično odločanje, čustveno delo.

Sarah Banks je profesorica na Šoli uporabnih družbenih ved na Univerzi v Durhamu, Združeno kraljestvo. Ukvarja se s področjem poklicne etike v socialnem delu, skupnostnim socialnim delom in socialnim delom z mladimi. Je sourednica znanstvene revije *Ethics and Social Welfare*. Kontakt: s.j.banks@durham.ac.uk.

Christian Stark

NEOLIBERALIZEM – IZZIVI ZA PRAKSO IN ETIKO SOCIALNEGA DELA

Neoliberalizem lahko opišemo kot gospodarsko-politični projekt kapitalističnih elit, ki vključuje ekonomizacijo vseh področij življenja, privatizacijo, ekonomsko globalizacijo in deregulacijo. Članek obsega kratek zgodovinski pregled razvoja neoliberalizma, mitov in načel nove neoliberalne »religije« in »proizvajanje soglasja«. Avtor opiše tudi posledice teh procesov za socialne politike in socialno delo. Tri izmed posledic so slabljenje države blaginje, povečevanje prepada med bogatimi in revnimi in razvoj, za katerega sta značilna ekonomizacija socialnega dela in work-fare namesto welfare. Avtor opiše odziv socialnega dela na ta razvoj in razpravlja o nekaterih potrebnih nasprotnih strategijah. Logika socialnega dela ni logika dobička. Trg ne sme vplivati na odločitev, ali lahko nekdo prejme potrebna sredstva za človeka dostojno življenje. Socialno delo je osrednja prvina socialne politike in ne le sredstvo za zmanjševanje ali ohranjanje ravni revščine oz. zmanjševanje posledic neoliberalne politike.

KLJUČNE BESEDE: ekonomizacija socialnega dela, politično socialno delo, etika v socialnem delu, država blaginje, socialna politika.

Christian Stark je magister teologije (Univerza v Salzburgu), magister pedagogike in politologije ter doktor pedagogike (Univerza v Innsbrucku). Diplomsko iz socialnega dela je pridobil na Akademiji za socialno delo v Innsbrucku. Od leta 2004 je profesor socialnega dela na višji šoli v Linzu in od leta 2010 predstojnik magistrskega programa socialnega dela s posebnim poudarkom na medkulturnih kompetencah. Osrednje teme njegovega pedagoškega dela so etika, teorija in zgodovina socialnega dela in brezdomstva ter medkulturno socialno delo. Kontakt: christian.stark@fh-linz.at.

Ana Marija Sobočan

ETIKA V SOCIALNEM DELU

ETIČNA PRAKSA IN AVTONOMIJA
SOCIALNEGA DELA

Razmišljanja o etiki v socialnem delu in ukvarjanju z njo so pomembna. Pri tem se je mogoče opreti na vse večjo produkcijo literature, posvetov in učbenikov v tujini ter na okvir prakse socialnega dela (na naravo nalog v praksi socialnega dela). Obravnavana sta tudi pomen in vlogo etičnih kodeksov v socialnem delu in orisani so nekateri vidiki teh dokumentov v svetovni perspektivi. Predstavljene so nekatere raziskave oz. nekatere njihove ugotovitve s področja etičnega odločanja, etične prakse, uporabe etičnih kodeksov ipd. iz tujine. V tretjem delu so predstavljeni nekateri vidiki, ugotovitve in sklepi triletnega raziskovanja izkušenj in percepcije etičnih dilem in situacij pri študentih in študentkah socialnega dela na praksi. Uporabiti jih je mogoče za nadaljnje načrtovanje izobraževanja in usposabljanja za socialno delo.

KLJUČNE BESEDE: etični kodeks, vrednote, poklic socialnega dela, praksa socialnega dela.

Ana Marija Sobočan, magistra študij spola, je mlada raziskovalka in asistentka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Poleg raziskovanja etike v socialnem delu njeno raziskovalno delo posega tudi na področja različnih družbenih skupin (stigmatiziranih, diskriminiranih in izključenih). Kontakt: ana.sobocan@fsd.uni-lj.si.

Petra Videmšek

SPREMINJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI LJUDI Z OSEBNIMI IZKUŠNJAMI DUŠEVNE STISKE

OD BOJA ZA PRAVICE DO VKLJUČENOSTI
V RAZISKOVANJE

Predstavljen je razvoj uporabniških gibanj, ki so pripomogla tako k spremenjenim vlogam ljudi z osebno izkušnjo duševne stiske (od pasivnih udeležencev k aktivnim sogovornikom) kot tudi k povečanju njihove stopnje socialne vključenosti. Socialna vključenost je sicer širok in večdimenzionalen koncept, a je v članku predstavljena predvsem na mikroravni socialne vključenosti. V jeziku socialnega dela bi lahko rekli, da vključenost na mikroravni pomeni možnost govoriti zase, o sebi in soustvarjanje rešitev v socialnem varstvu. Članek temelji na besedilih, ki so jih napisali predvsem ljudje z osebnimi izkušnjami hendikepa in duševne stiske (Chamberlin, Oliver, Morris, Beresford, Croft, Lamovec, Pečarič, Wallcraft). Iz njihovih del lahko vidimo, da so oblikovali svojo teorijo (teorija onesposabljanja), da so razvili svoje koncepte (koncepta neodvisnosti in okrevanja) in da oblikujejo kampanje proti diskriminaciji. Hkrati pregled uporabniških gibanj pokaže, da so se njihova prizadevanja spreminjala in da so si prizadevali za čim večjo vključenost na vseh področjih odločanja o njihovih življenjih, tudi na področjih izobraževanja in raziskovanja. Pokazalo se je, da zgolj vključenost v načrtovanje ne zadostuje in da bo za večje spremembe treba vključiti ljudi z osebni izkušnjami tudi v raziskovanje. Odločitev za to temelji na prepoznavanju vključevanja in učenju tega, kaj lahko v stroki socialnega dela naredimo za dosego vključenosti.

KLJUČNE BESEDE: krepitev moči, uporabniško raziskovanje, gibanja uporabnikov.

Dr. Petra Videmšek je asistentka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Njeni poglavitni raziskovalni interesi so: socialna vključenost ljudi z osebno izkušnjo duševne stiske, družbene neenakosti na področju hendikepa in področje nasilja. Telefon: (01) 3003262, epšta: petra.videmsek@fsd.uni-lj.si

Rasa Naujanienė

**POTREBE UPORABNIKOV SKOZI PRIZMO
UPRAVLJANJA S SREDSTVI NA PODROČJU
GERONTOLOŠKEGA SOCIALNEGA DELA**

Prikazan je vpliv ekonomskih diskurzov na socialnodelavsko prakso v Litvi. V tej državi dostop do socialnovarstvenih storitev še zdaleč ni univerzalen in uradno temelji na strogi definiciji skrbstvenih potreb, zapisanih v uradnih dokumentih. Osrednja tema članka je manifestacija nasprotij med nadzorom nad sredstvi in potrebami uporabnikov. Skupaj s procesi globalizacije pa se povečuje tudi vpliv ekonomskih diskurzov na socialnodelavsko prakso. V članku je predstavljena študija, ki je del širše avtoričine raziskave. Izhaja iz kontekstualne družbene konstrukcije, njen cilj pa je razkrivanje narave diskurzov v gerontološkem socialnem delu. Ta temelji na pripovedih socialnih delavcev in delavk o tem, kako ljudje postanejo uporabniki. Transkripti intervjujev v raziskavi so bili analizirani z uporabo diskurzivne analize po Foucaultu, ki jo je oblikovala Carla Willig. V članku je predstavljena analiza dveh primerov, ki razkrivata dominantno vlogo moraliziranja in pripisovanja krivde v okviru dejanj uporabnikov.

KLJUČNE BESEDE: ekonomski diskurz, diskurzivna analiza, Litva, prakse.

Doc. dr. Naujanienė Rasa deluje na Oddelku za socialno delo Univerze Vytautas Magnus v litvanskem mestu Kaunas. Njeni raziskovalni interesi so: gerontološko socialno delo, kvalitativno raziskovanje, praktično delo, socialna pravičnost, metodologija, socialno delo v sistemu zdravstvenega varstva. Kontakt: r.naujaniene@sgi.vdu.lt.